
Długa

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Muranów Nowe Miasto

Atrybuty:

Rok utworzenia nazwy: przed 1438

Opis

Dawny długi trakt łączący przeprawę przez Wisłę i Starą Warszawę z Wielką Wolą.

Taką samą nazwę do 1916 roku nosiła dzisiejsza ul. Iwicka, jeszcze przed wojną ul. Bystrzycka, do 1954.04.12 ulice: Fletniowa i Jesiotrowa, do 1954.05.20 ulice: Koprowa oraz Rozłogi a do 1979.01.31 ul. Natalii Gąsiorowskiej-Grabowskiej.

Ciekawostki

Powstała z drogi łączącej Stare Miasto z wsią Wielka Wola, początkowo zwana ul. Błońską, gdyż biegła dalej do Błonia. W XIV utworzono w okolicy przecięcia z ul. Miodową wydłużony plac postojowo-targowy. Ulicę nazywano wtedy również Szeroką. W XV w. ulica zabudowana była drewnianymi domkami z ogrodami i wtedy otrzymała swoją dzisiejszą nazwę. Istniały tu liczne browary, słodownie, zajazdy i giełdy kupieckie, mieszkali tu cudzoziemcy. W poł. wieku zbudowano tu drewniany wodociąg, który służył mieszkańcom do XIX w. W 1621 bieg ulicy przecięto wałem i budynkiem Arsenau, tak, że kończyła bieg na dzisiejszym pl. Bankowym. Pozostałą część ulicy, za wałem, skasowano w 1648. Nazwę stosowano wymiennie z mianem Szeroka. W 1655-7 część ulicy zniszczona została przez Szwedów. W XVII i XVIII ulicę zabudowano dworkami, budynkami klasztornymi i kamienicami. Była to elegancka i szeroka ulica, czasem nadal zwana Błońską. Mieszkali tu Radziwiłłowie, Tarłowie, Mokronowscy, bp płocki Gembicki. W czasie potopu szwedzkiego, 06.05.1656 feldmarsz. Arvid Wittenberg kazał spalić całą zabudowę, przygotowując miasto do obrony przed armią polską. Ulica szybko się odbudowała, postawiono nowe domy i dwory, kościół Brygidek św. Trójcy koło Arsenau (proj. Jan Chrzyciel Gisleni w latach 1652-8). Koło konwiktu pijarów zainstalowano stację fiaków. Mieszkały tu największe rody stolicy, oficerowie, aktorzy i artyści (np. arch. Hilary Szpilowski). W XIX w. Długa stała się znana ze swych licznych hoteli, choć nosiła również nazwę Sienna w 1796-1806, z uwagi na targowisko siana na jej zachodnim końcu. Zamieszkiwała tu podczas zaborów głównie burżuazja, wysocy urzędnicy, bogata inteligencja. Mieściły się tu ekskluzywne kawiarnie: Pod Kopciuszkiem gromadząca literatów i Suchy

Las, popularna wśród aktorów. W latach 60 wieku XIX zamontowano na ulicy oświetlenie gazowe, wymienione w 1908 na elektryczne. W latach 1881-1908 między pl. Krasińskich i Wąską (Kilińskiego) kursował tramwaj konny, zastąpiony przez elektryczny na trasie Nowiniarska Miodowa. Wtedy ulica znana była z handlu bielizną i kapeluszami. W latach 1853-63 działał tu zakład litograficzny Maksymiliana Fajansa. W 1905 pod katedrą garnizonową dokonano zamachu na generał-gubernatora Maksymowicza. Zamachowiec siedział przed cukiernią Trojanowskiego w pałacu Branickich. Atak się nie udał, zamachowiec został rozerwany na strzępy, a kawiarnia zdemolowana. W okolicznych kamienicach powypadały szyby. W okresie międzywojennym Długa słynęła ze sklepów z damskimi kapeluszami, bielizną i ubraniami. W 1944 ulicę niemal zupełnie zrównano z ziemią; odbudowano część budynków w 1951-5, pozostałe zastępując blokami mieszkalnymi.

Stan obecny:

Nr 1: **Domek**. Najmniejszy budynek w Warszawie, objęty oddzielną hipoteką. Wybudowany został dla Karola Banascha, kupca tabacznego w latach 1839-43 jako obiekt handlowy na miejscu małego, drewnianego kramu. Sprzedawano tu popularny tytoń konstantynopolski, ale także zamorskie cygara, sprowadzane z Kuby i Meksyku przez niejakiego Herszla. Banasch sprzedał domek Mariannie Cywińskiej, po śmierci której interes tabacznym przejął jej Bratanek, Felicjan Cywiński. Zaznajomieni klienci częstowani byli nawet lampką wina przy okazji zakupów. W czasie powstania listopadowego sklepik był skrzynką kontaktową, bardzo często zostawiał tu wiadomości Wysocki. Klientami sklepiku byli Chłopicki i Niemcewicz. Po upadku powstania Cywiński sprzedał domek Rafałowi Cybulskiemu za 300 rubli, a ten w 1869 sprzedał go Antoniemu Pawłowskiemu już za 3000 rubli. Pawłowski do tytoniu dołączył zagraniczne czasopisma i paryskie pocztówki, co wywołało spory skandal, bo były to pocztówki ze skąpo ubranymi panienkami. Pawłowski wydzierżawił sklepik Kochanowskiej za 400 rubli miesięcznie. Po wygaśnięciu umowy Pawłowski sprzedał domek Grzelińskim za 3500, a ci rok później Ludwice Thuggut. W czasie II wojny został uszkodzony, ale w 1954 odnowiono go pod kierunkiem Stefana Krasińskiego. Dziś mieści się tu kiosk z gazetami, tylko po wojnie przeniesiono wejście.

Nr 3: **klasztor Paulinów** (drugi adres Nowomiejska 23). Zbudowany w 1713 wg proj. Józefa Pioli, obok kościoła św. Ducha, najpewniej na dom proboszcza. W 1724-8 budynek przerobiono na klasztor wg proj. Józefa Fontany, z inicjatywy przeora Rafała Chrzanowskiego. Po kasacji zakonu na skutek represji popowstaniowych w 1819, budynek przejęło Bractwo Niemieckie św. Benona, które przerobiło klasztor na czynszówkę. W 1836 gruntownie wyremontowany wg proj. Aniceta Czakięgo. Zniósł on również wybudowane ok. poł. XVIII w. drewniane kramy, na których paulini zarabiali, gdyż musiał on wzmocnić sypiące się mury. W latach 1825-36 mieściło się tu Seminarium Główne dzięki staraniom abp warszawskiego Wojciecha Leszczyca-Skarszewskiego. Później Seminarium przeniesiono do klasztoru franciszkanów. W latach 1825-30 mieszkał tu Maurycy Mochnacki. W 1865 gmach podzielono na nr 3 i 5. Pod koniec XIX w. mieścił się tu przybytek madam Tomasowej z restauracją i orkiestrą do 3 w nocy. Przychodziły tu głównie lepsze prostytutki z Nowego Miasta. Po zniszczeniach wojennych budynek odbudowano w 1949-53 pod kierunkiem Marii i Kazimierza Piechotków, nie przywracając mu jednak XIX-wiecznych zdobieć. Nad wejściem umieszczono tablicę z napisem łacińskim: Bogu Najlepszemu Najwyższemu. Ku pamięci tak znakomitego męża, sławnego pobożnością, tę tablicę odlaną ze spiżu na miejscu wyższym położyć kazał, dodając niewiele pobożnemu swemu pradziadowi, dla tego kościoła i szpitala dobrze zasłużonemu, szlachetnie urodzony Stanisław z Małowic Baryczka, podstoli czarniechowski, pisarz Jego Królewskiej Mości, Roku Pańskiego 1666.

Nr 4: **kamienica Dulfusowska**. Zbudowana ok. 1733 dla rodziny Dulfusów. W 1770-1831 należała do rodziny Lelewelów; tutaj mieszkał Joachim Lelewel, historyk i patriota, dla upamiętnienia tego faktu w 1916 umieszczono na fasadzie tablicę pamiątkową. Od 1831 miał on tu swoją pracownię naukową. W 1914 dobudowano trzecie piętro. Po spaleniu kamienicy w 1944 odbudowano dom,

jednak bez zdobień fasady. Pracami w 1948-51 kierował Jan Grudziński. Zachował się bogato zdobiony żeliwny balkon.

Nr 5: **kamienica Włoskiewiczza**. Powstała w 1865 z podzielenia budynku klasztoru paulinów dla Teresy Włoskiewicz. W 1890 kamienicy nadano piękną dekorację fasady, którą jednak pominięto przy odbudowie w 1952. Dziś mieści się tu Centrala Handlowa Przemysłu Muzycznego.

Nr 6: **kamienica Paulina**. Zbudowana ok. 1754 dla warszawskiego ławnika, Franciszka Paulina. Właściciela żona należała do rodziny Jakuba Fontana, więc możliwe jest, że to Fontana projektował dom, posiadający zapewne bogate, barokowe zdobienia przed remontem. W XIX i XX w. dom przebudowywano, usuwając zdobienia. W 1944 kamienica ocalała i jest to jedyny dom na Długiej pozostawiony w oryginale. Remontowano ją w 1946-50, a elewacje odrestaurowano w 1971-3. Ostały się nawet dębowe schody. Dziś mieści się tu Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych.

Nr 7: **pałac Raczyńskich**. Zbudowany pierwotnie w 1699 przez Tylmana z Gamaren dla burmistrza Franciszka Witthoffa, który ten zaraz sprzedał rajcy miejskiego, Jakuba Schulzendorffa, jednakże w rezultacie różnych perturbacji w 1702 powstał pałac, którego właścicielem był najpierw bp kujawski Konstanty Felicjan Szaniawski, w latach 1721-31 Jan Szembek, potem Mycielscy. W latach 1787-9 budynek przekształcono wg proj. Jana Chrystiana Kamsetzera dla marszałka koronnego Kazimierza Raczyńskiego. Raczyński był sprytnym politykiem, odbywało się tu wiele spotkań z dużą ilością gości. Prowadził rozmowy poufne z kolegami z Komisji Policji, patriotami, których potem wydał, przesłuchiwał tu Ochmińskiego porywacza SAPa... Gabinet w którym prowadził rozmowy zwano Czarnym Gabinetem, pomimo, że kapłan wręcz złotem i był ładnie i gustownie urządzone. Bywał tu zarówno SAP, jak i król pruski Fryderyk Wilhelm po rozbiorach, co spotykało się z sporą niechęcią. W 1807 mieszkali tu marszałkowie Murat, Davout i Lannes. W 1827 dom kupiła Komisja Rządowa Sprawiedliwości, której siedziba mieściła się tu do 1876. Urzędowali tu i mieszkali ministrowie: Ignacy Sobolewski, Franciszek Ksawery Kossecki, Antoni i Onufry Wyczechowscy i Aleksander Wielopolski. W 1853-4 Alfons Kropiwnicki rozbudował oficyny. Później, do 1919 mieściły się tu sądy, a następnie Ministerstwo Sprawiedliwości. W 1930-6 powrócono do kamsetzerowskiego wyglądu budynku, dzięki restauracji pod nadzorem Mariana Lalewicza. W czasie powstania warszawskiego mieścił się tu szpital powstańczy, który 02.09.1944 został podpalony przez hitlerowców, a ranni i personel w liczbie ok. 400 osób został wymordowany (Tablica na ścianie). W 1948-50 pałac odbudowano pod kierunkiem Władysława Kowalskiego i Borysa Zinserlinga. W 1955 budynek otynkowano. W 1976 zakończono odbudowę Sali Balowej pod kierunkiem Zdzisława Pabisiaka. Dziś mieści się tu Archiwum Główne Akt Dawnych, mieszczące najcenniejszy zbiór dokumentów w Polsce. W środku odtworzono pod kierownictwem Hanny Kossuth w latach 1972-6 salę balową, wystrój oryginalny wykonali Giuseppe Amadia i Paolo Casasopra. Wokół bramy umieszczono XVIII-wieczną płytę kamienną z napisem Metryki Koronne oraz przedwojenną tabliczkę z oznaczeniem przynależności do komisariatu. Na dole, po obu stronach bramy znajdują się gaśniki na pochodnie. Z tyłu mieszczą się dwie oficyny: jedna biegnie wzdłuż ul. Kilińskiego, druga należy do posesji Podwale 23. Na tympanonie głowa Temidy wykonana na pocz. XX w. przez Mieczysława Lubelskiego.

Nr 8/14: **blok Spółdzielni Adwokackiej**. Zbudowany na miejscu zniszczonej w 1944 kamienicy ojców Teatynów, ofiarowanej przybyłym z Włoch teatynom przez bp warmińskiego, Jana Stanisława Zbąskiego w 1696. Mieszkała w nim Danuta Bieńkowska (1920-1992) - pisarka i tłumaczka literatury rumuńskiej. W swym dorobku miała wiele powieści dla młodzieży, m.in. "Trwaj chwilo!", "Daniel na Saharze" i biograficznej o Tytusie Chałubińskim "Lekarz starej Warszawy". Jej sąsiadem był Jan Czerwiakowski (1906-1997) - adwokat, współpracownik prezydenta Stefana Starzyńskiego we IX 1939 roku, uczestnik Powstania Warszawskiego, redaktor miesięcznika "Palestra".

Nr 9: **Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 54 Specjalna**.

Bądź z Nami. Stowarzyszenie Przyjaciół Młodzieży o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych.

Nr 10: **blok Spółdzielni Adwokackiej**. Postawiony w 1959 na pałacu należącym do teatynów, zbudowanym ok. 1770 wg proj. Dominika Merliniego. Mieściło się tam kolegium, konwikt dla młodzieży i kaplica.

Nr 11: **budynek powojenny** zbudowany na miejscu kamienicy popijarskiej, którą - mimo, że jej mury ocalały wojnę lepiej niż klasztor - rozebrano całkowicie.

Nr 12: **blok Spółdzielni Adwokackiej**. Wybudowany w 1959 na zniszczonym w 1944 pałacu Klempoldtów z XVII w.

Nr 13/15: **klasztor pijarów**. Powstał w 1733-5, powstały na miejscu spalonej przez Szwedów pierwszej siedziby zakonu z 1642, kiedy to Władysław IV sprowadził pijarów do Polski. W 1730-40 klasztor przebudowano. W 1807 zakon został wyrzucony ze swej siedziby przez wojska napoleońskie, które założyły tu szpital. W 1834 budynek przerobiono wg proj. Antonio Corazziego i Andrzeja Gołońskiego. W 1938 roku powstało tu piąte w kolejności Ognisko Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy Kazimierza Lisieckiego. Działo do momentu wybuchu Powstania Warszawskiego. W 1944 budynek został spalony, ocalono skrzydło frontowe z balkonem i herbem biskupim, odbudowany w 1946-60.

Katedra Polowa Wojska Polskiego p.w. NMP Królowej Korony Polskiej z 1660(czy 70??)-1712 z fundacji króla Jana Kazimierza i Małgorzaty Kotowskiej. W latach 1660-1835 i 1916-1933 nosił wezwanie Matki Boskiej Łaskawej. W 1730 kościół przebudowano być może wg proj. Józefa Fontany. W latach 1834-7 świątynię przerobiono na cerkiew Trójcy Świętej wg planów Antoniego Corazziego i Andrzeja Gołońskiego. Sobór posiadał pięć bizantyjskich kopuł, pomalowanych na niebiesko w złote gwiazdki. 04.09.1892 niejaki Zieliński próbował dokonać zamachu na gen. Osipa Hurko, zacieklego krzewiciela mowy rosyjskiej i wiary prawosławnej, znienawidzonego cenzora. Zieliński miał wysadzić się z Hurką w czasie galowej mszy, ale potknął się po drodze o dywan i upadł, tłukąc rurkę z ciecżą zapalającą. Rotmistrz Demianow pomagał wstać Zielińskiemu, ale poczuł silną woń kwasu i zorientował się w sytuacji. Zieliński popełnił samobójstwo łykając cyjanek. W 1916 kościół zwrócono legionistom, a następnie Wojsku polskiemu. W 1923-7 renowację fasady przeprowadził Oskar Sosnowski. W 1944 podczas bombardowania zawalił się dach świątyni, grzebiąc wewnątrz ok. 40 osób. Po powstaniu przetrwały wieże i mury, więc po prowizorycznym zadaszaniu, kościół działał już od 1946, odbudowany wg proj. Leona Marka Suzina. Odbudowę całkowitą zakończono w 1960.

Do wnętrza sprowadzono po wojnie ze Śląska barokowe ołtarze boczne, chrzcielnicę, organy i obrazy Michaela Willmana z XVII w. Znajduje się tu również figura Jezusa Zaginionych.

Obecnie jest to trzecia katedra katolicka w Warszawie, gdzie odbywają się wszelkie uroczystości wojskowe, a także państwowe.

Pomnik Poległych Marynarzy. Na pomnik składa się kotwica i tablice z napisami: Marynarzom poległym w obronie biało-czerwonej bandery. Marynarka Wojenna RP, ...są wniebogłosy... bo są przemilczenia. Cyprian Norwid. Dowództwo Marynarki Wojennej, W hołdzie Marynarzom II Rzeczypospolitej Poległym we wrześniu 1939 na Wschodzie, oraz zamordowanym przez NKWD w Katyniu, Charkowie i innych miejscach na nieludzkiej ziemi. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Na środku umieszczona jest płaskorzeźba z orłem. Pomnik odsłonięto ok. 1990.

Pomnik Poległych Lotników. Na pomnik składa się śmigło i tablica z orłem i MB Częstochowską. Pomnik odsłonięto 06.12.1992.

Pomnik Jana Pawła II. Dzieło Bogdany Drwal i tablice Grzegorza Nowaka odsłonięto 10.11.1996. Na tablicach napisy: Ojciec święty Jan Paweł II modlił się w Katedrze Polowej Wojska Polskiego 9 czerwca 1991 roku. Na drugiej tablicy napis: Synowi Oficera Wojska Polskiego z okazji Złotego Jubileuszu Święceń Kapłańskich Wojsko Polskie A.D. 1996.

Nr 14: **blok Spółdzielni Adwokackiej**. Powstał na ruinach szkoły teatynów w 1959.

Nr 15: **Pałacyk Humańskiego**. Zbudowany ok. 1725 dla kanclerza chełmińskiego Jana

Humańskiego. Właściciel podarował go w 1729 pijarom, którzy w 1735 przebudowali pałac tak, aby pasował do reszty budynków klasztornych. W 1944 został zniszczony do fundamentów, odtworzony bez ozdób w 1961-3.

Nr 16: **kamienica Wenera**. Zbudowana ok. 1855 dla aptekarza Franciszka Ferdynanda Wenera. Po wojnie została poważnie zmieniona. Od dawna kamienica zajmowana jest przez Warszawskie Towarzystwo Farmaceutyczne.

Nr 18\20: **kamienica Bockmana**. Powstała w 1821, jako własność starszego gminy ewangelickiej, Joachima Dietricha Bockmana, możliwe, iż wg proj. Fryderyka Lessla. Spaloną w 1944 kamienicę odbudowano w 1949 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 22: **kamienica Jentysa** z 1877.

Nr 23\25 **kamienica**. Zbudowana ok. 1790, w 1825 przebudowana gruntownie. Od 1865 działał tu popularny teatrzyk ogródkowy Eldorado. W 1898 zbudowano tu gmach Teatru Nowości, do którego wchodziło się przez bramę kamienicy i z ulicy nie było widać jego rozmiarów. W środku mieściła się sala teatralna dla 1300 widzów z 3 piętami łóż, sala balowa, bufet i foyer. Prezentowano tu repertuar operetkowy, a debiutowała tu Lucyna Messal, zwana Messalką, jedna z najbardziej popularnych aktorek swego czasu. Dyrektorem był Elszyk, dyrygent orkiestry, a także Ludwik Śliwiński. W 1921 teatr przemianowano na Teatr Dramatyczny im. Wojciecha Bogusławskiego z ambitniejszym repertuarem, który jednak po paru latach zbankrutował. W opuszczonym budynku założono kino. W 1944 budynek spłonął, pozostały jedynie widoczne do 1961 ruiny z fragmentem widowni. Na miejscu teatru zbudowano pseudo-klasycystyczną kamienicę z monumentalną kolumnadą.

Nr 24: **Budynek Komory Celnej**. Powstał w 1786 wg proj. Stanisława Zawadzkiego. W latach 1831-1944 była to siedziba Archiwum Głównego Akt Dawnych. W 1944 budynek został spalony i odbudowany w 1961-5.

Nr 26: **pałac Dąbrowskiego**. Zbudowany ok. 1732 dla Jana Michała Dąbrowskiego, rozbudowany ok. 1790 przez Radziwiłłów. W 1944 budynek spłonął, ale odbudowano go wyjątkowo starannie w 1951-4 wg proj. Anny Boye-Guerquin. Zachowała się oryginalna brama i ogrodzenie wraz z puttami z XVIII w. i oficyny (zachodnia jest rekonstrukcją). Przed korpusem głównym pałacu rozciąga się dziedziniec paradny. W czasach Księstwa Warszawskiego mieściła się tu znana cukiernia 'Kopciuszek, gdzie bywali artyści, aktorzy, literaci, muzycy, redaktorzy... Po wojnie mieścił się tu Państwowy Instytut Sztuki.

Nr 27: **kamienica Forestiera**. Powstała ok. 1825, w 1944 spalona, odbudowana w 1955-60

Nr 28: **kamienica Na Lasockiem**. W 1571 starosta gostyński Krzysztof Lasocki kupił posiadłość od Franciszek Filipowicz. Stał tu dwór obronny z ostrokołem i ogrodem owocowym, który Lasocki rozebrał i zbudował ok. 1780 piętrowy pałacyk. Kiedy Lubomirski otoczył miasto wałami, część ogrodów znalazła się poza obwałowaniem, dlatego Lasoccy procesowali się długi czas z magistratem. W XVIII w. dobudowano oficyny boczne. W 1820-52 mieścił się tu Zajazd na Lasockiem, gdzie pokój był znacznie tańszy niż w innych hotelach na Długiej. W 1944 kamienicę zniszczono prawie całkowicie i odbudowano w 1951-4 wg proj. Anny Boye-Guerquin. Dziś mieści się tu Instytut Sztuki PAN.

Nr 29: **pałac Witosławskiego**. Zbudowany w 1771-6 dla oboźnego polnego koronnego Ignacego Witosławskiego. Od 1803 mieścił się tu Hotel Polski, a budynek na jego potrzeby przebudowano w 1816-18, właścicielem był Jan Nowakowski. W 1944 budynek spłonął, zachowując jednak mury wraz

z wystrojem. Budynek odbudowano w 1949-50 zgodnie z oryginałem, rozbierając jednak oficyny.

Nr 30\34: **Blok Spółdzielni Osiedle Starówka.** Powstał w 1961. W I poł. XVI w. urządzono w tym miejscu ujęcie źródeł wody w zbiorniki, a drewniane rury biegły ul. Kilińskiego. Mieszkał tu profesor Jan Białostocki (1921-1988) - historyk sztuki, wykładowca Uniwersytetu Warszawskiego, pracownik Muzeum Narodowego, autor wielu książek popularyzujących to zagadnienie, m.in. stale cieszącej się dużym zainteresowaniem "Sztuki cenniejszej niż złoto. Opowieści o sztuce europejskiej naszej ery".

Nr 38\40: **pałac Pod Czterema Wiatrami.** Na przeł. XVI i XVII w. mieścił się tu drewniany dwór Węgrzynów, sprzedany w 1637 Erhardowi Klenpoldtowi. Kleinpoldt, rajca Starej Warszawy, uzyskał libertację w 1641. W 1657 dwór spłonął, a zgłiszcza kupił Dobrogost Krasiński. Złożony z pałacu z 1676-85 i kamienicy z 1772. Budynek powstał wg proj. Tylmana z Gameren dla sekretarza królewskiego Stanisława Kleinpoldta Małopolskiego. Kolejnymi właścicielami byli Załuscy i Radziwiłłowie, przebudowując pałac kilkakrotnie. Kolejny właściciel, Piotr Tepper podarował w 1765 lub 1774 pałac przybranemu synowi Piotrowi Fergusson-Tepperowi, dobudowując kamienicę wg proj. Sz. B. Zuga. Wydzierżawiono pałac ambasadorowi Otto Stackelbergowi, który urządził tu co środę huczne przyjęcia. Oprócz przyjęć, reprezentant pruski prowadził tu ewangelicki dom modlitwy, a Tepper był seniorem zboru od 1754. W 1794 urządzono tu ludwisarnię. W 1801 Karol Dücker z Drezna założył tu Hotel Dreźnieński, działający do 1919, uważany za jeden z najlepszych w Warszawie. Od 1856 na piętrze mieściła się restauracja Brukalskiego, a w ogrodzie założono Instytut Wód Mineralnych Sztucznych, działający w latach 1824-80. Ogród stanowił popularne miejsce spotkań towarzyskich. W latach międzywojennych pałac należał do samorządowego Sejmiku Warszawskiego. W XX w. mieścił się tu również Klub Czeski, a także Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, pod którym często dochodziło do starć policji z bezrobotnymi. W 1926-30 odrestaurowano pałac. W 1927 pałac kupił Skarb Państwa i został wyremontowany na siedzibę Ministerstwa Pracy i opieki Społecznej. W 1944 budynek częściowo zniszczono, ale większość pałacu się zachowała. Pałac odnowiono w 1949-51 pod kierunkiem Ludwika Borawskiego.

Figury 4 Wiatrów na ogrodzeniu z XVII w. przez 30 lat znajdowały się w pałacu Tyszkiewiczów w Landwarowie na Litwie, jednak powróciły tu jeszcze przed wojną.

Nr 42: **skład hurtowy Ahrendsa z 1911,** przebudowany na potrzeby Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Warszawskiego. Oryginalny jest szkielet konstrukcyjny budynku.

Nr 44\50 **Pałac Na Potkańskim.** Zbudowany w latach 1771-3 przez Dominika Merliniego dla opata sulejowskiego Stanisława Potkańskiego. Dzisiejszy budynek Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Warszawskiego zbudowano na fragmentach przyziemia pałacu w 1955.

Bloki osiedla Bielańska. Powstały w 1959-66 wg proj. Jerzego Czyży, Jana Furmana, Andrzeja Skopińskiego i Lecha Robaczyńskiego.

Nr 52: **Arsenał Królewski.** Zbudowany został w 1638-43 wg proj. generałów Krzysztofa Arciszewskiego i Pawła Grodzickiego na polecenie Władysława IV. Zbrojownia Rzeczypospolitej miała stanowić główny punkt obwarowań miejskich. Budynek posiadał głębokie podziemia, warsztaty i ogromną salę z bronią. Wprawdzie po opuszczeniu miasta w obawie przed Szwedami, pozostawiono wszystko wrogiej armii i ludzie ukradli drzwi, futryny i podłogi na opał, ale Arseniał ocalał. W 1702 nastąpił wybuch komory prochowej na skutek uderzenia pioruna, w związku z czym budynek należało przebudować; uczynił to generał artylerii Alojzy Bruhl. Później jeszcze urządzano renowacje w latach 1779-82 i 1817-8 na Szkołę Oficerów Artylerii. W przeddzień insurekcji kościuszkowskiej wyciekło sporo broni i naboju w miasto. Opracowywano tu również plany nowoczesnej broni artyleryjskiej, a próby otaczano wielką tajemnicą. W 1832 założono tu więzienie, które działało do 1935, kiedy wprowadziło się tu Archiwum Miejskie Warszawy. Wtedy przywrócono budynkowi stan z XVII w. wg proj. B. Zborowskiego. 26.03.1942 oddział 28 żołnierzy AK zaatakował konwój hitlerowski, odbijając 26 jeńców, wraz z harcmistrzem Szarych Szeregów, Janem Rudym Bytnarem.

Jednakże 22-letni Rudy zmarł parę dni później na skutek ran odniesionych podczas przesłuchań. Owa Akcja Pod Arsenalem opisana została potem przez Aleksandra Kamińskiego w książce Kamienie na szaniec. 23.08.1944 Arsenał częściowo spłonął podczas walk, a 04.11.1944 spłonął całkowicie, niechcący podpalony przez hitlerowców. W latach 1947-59 odbudowany i od 1960 mieści się tu Państwowe Muzeum Archeologiczne, założone w 1923, prezentujące zbiory archeologiczne znalezione na ziemiach polskich., a także przedmioty kultury Jadźwingów. Mieści się również bogaty zbiór numizmatyczny.

Brak: niezmienny od XIX w.

Data nadania nazwy: poświęcona już w 1438 roku.
